

การศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในเวสสันดรชาดกในสังคมไทยปัจจุบัน

A Study of the Principles of Buddhadhamma as Appeared in Vessantara Jataka in Present Thai Society

พระปลัดชัยฤทธิ์ โชติวโร, Phrapalad Chairit Chotivaro¹

พระมหาวิโรจน์ กุตุตวิโร, PhramahaViroj Guttaviro²

พระมหาวิจิตร กल्याณจิตโต, Phramahawichit Kalyanachitto³

E-mail: chaiyarit2563@gmail.com

Received: April 26, 2022 Revised August 27, 2022

Accepted: August 27, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในเวสสันดรชาดกในสังคมไทยปัจจุบัน” มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ (1) เพื่อศึกษาความเป็นมาของเวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนา (2) เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในเวสสันดรชาดก และ (3) เพื่อการประยุกต์ใช้หลักธรรมที่ปรากฏในเวสสันดรชาดกในสังคมไทยปัจจุบัน โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า เวสสันดรชาดกเป็นวรรณคดีพุทธศาสนา เรียกว่า มหาชาติ เนื้อหาเป็นเรื่องของพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร หลักธรรมที่ปรากฏในมหาเวสสันดรชาดก คือ กฏแห่งกรรม ความไม่ประมาท การให้ทาน ฆราวาสธรรม 4 อธิปไตย 4 พรหมวิหาร 4 ทิศ 6 สังคหวัตถุธรรม 4 เป็นต้น การวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในเวสสันดรชาดกเพื่อประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบันช่วยให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข โดยการมีสติสัมปชัญญะ ไม่ประมาทในการใช้ชีวิต รู้ว่าสิ่งที่เป็นประโยชน์หรือสิ่งให้โทษต่อร่างกาย เห็นคุณค่าของชีวิต และดูแลสุขภาพให้ถูกต้อง รู้จักทำความดีทางด้านกาย วาจา พัฒนาจิตใจให้มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ไม่อิจฉาริษยาผู้อื่น มี

^๑ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, Master of Arts (Buddhist Studies) Pali SueksaPhutthakhos Campus, NakhonPathom Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

^๒ สาขาวิชาพระพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, / Faculty of Graduate Studies Mahamakut Buddhist University

^๓ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/ Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

จิตใจที่เป็นกุศล การนำหลักธรรมในชาดกมาใช้เป็นประจำจะทำให้สังคมเจริญรุ่งเรือง เป็นสังคมเข้มแข็ง ทำให้ปัญหาครอบครัวลดน้อยลงและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

คำสำคัญ: การศึกษา, เวสสันดรชาดก, หลักธรรม

Abstract

This article was part of a research paper named “A Study of the Principles of Buddhaddhamma as Appeared in Vessantara Jataka in Present Thai Society” containing 3 objectives: (1) study the story of Vessantara Jataka in Buddhist scriptures, (2) to study the Dhamma principles that appeared in the Vessantara Jataka and (3) to apply the virtues appeared in Vessantara Jataka in today’s Thai society. It was document research. The results revealed that Vessantara Jataka is a Buddhist literature called *Mahāchat*. Its contents detail the conducts of Bodhisattva born as Vessantara. The Dhamma principles that appear in the Maha Vessantara Jataka are; the action law, negligence, alms-giving, 4 *Adhipateyya*, 4 *Brahmavihāra*, 6 *Sangahavatthu*, etc. The analysis of the Dhamma found in Vessantara Jataka for applying to recent Thai society showed that these virtues help a happily living with being mindful and aware, heedlessness, knowing what is beneficial and harmful to life, realizing the value and physical health, doing good through speech, actions, having compassion, generosity without jealous of others, and holding wholesome mind. Daily exercise of the Dhamma found in Vessantara Jataka will provide the prosperity and social strength, reducing the family’s problems and peaceful living in society.

Keywords: Education, Vessantara Jataka, Dharma

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี และกลมกลืนเข้ากับขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทย มีบทบาทและอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เห็นได้จากการที่พุทธศาสนิกชนนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติได้มีผู้นำเอาบุคคลที่ปรากฏในชาดกต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนามาเป็นต้นแบบ

โดยเฉพาะมหาเวสสันดรชาดก ที่กล่าวถึงพระเวสสันดรที่ทรงบำเพ็ญทานบารมี เป็นตัวอย่างที่ดีในการให้ทานทำให้คนไทยรู้จักการให้ทาน เสียสละ แบ่งปัน มีน้ำใจไมตรีโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ทำให้เกิดความรักความสามัคคีที่ดั่งงามในสังคมไทย แต่เดิมมหาเวสสันดรชาดกแต่งไว้เป็นภาษามคธไม่ปรากฏนามผู้แต่ง⁴ นับเป็นชาติที่ 10 ในทศชาติชาดก ซึ่งมีเนื้อความปรากฏในพระไตรปิฎกเล่มที่ 28 คือพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกายชาดก นิบาตที่ 22⁵ ชื่อมหา นิบาตชาดก สมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงสันนิษฐานว่า หนังสือมหาเวสสันดรชาดกได้แปลเป็นภาษาไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย เป็นราชธานี ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ มหาเวสสันดรชาดก เรียกอีกอย่างว่า มหาชาติเพราะเป็นชาติที่ทรงบำเพ็ญบารมีมาอย่างสมบูรณ์แล้ว ในชาติลำดับต่อมา จึงได้ตรัสรู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า มหาเวสสันดรชาดก เป็นภาษาร้อยกรอง เรียกว่า มหาชาติคำหลวง ที่ถือว่าเก่าแก่ที่สุดแต่งขึ้นในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม ในปีพุทธศักราช 2145 ได้โปรดให้นักปราชญ์ราชบัณฑิตแต่งมหาชาติคำหลวงขึ้นเป็นลักษณะกาพย์มหาชาติ ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชและมหาราชครูแห่งกรุงศรีอยุธยา ก็ได้ประพันธ์เป็นภาษาไทยแต่ไม่เสร็จแต่ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์มีผู้แต่งเป็นลำดับมา หนังสือมหาเวสสันดรชาดก 13 กัณฑ์⁶

เมื่อพระเวสสันดรเสด็จกลับพระนคร ฝนแก้ว 7 ประการได้ตกลงมาทั่วพระนคร พระองค์ทรงปกครองแผ่นดินโดยธรรม ทรงบริจาคนิเวศน์และรักษาอุโบสถตลอดพระชนมายุ หลังจากสวรรคตแล้วจึงไปสู่สวรรค์ชั้นดุสิต ให้ทานเป็นการบำเพ็ญบุญหรือการทำความดีสำหรับคุณุศลหรือผู้ครองเรือนประการหนึ่ง ตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ทายกผู้ต้องการบำเพ็ญบุญต้องเริ่มจากการให้ทานเพื่อดำเนินไปสู่ศีลและภาวนาในที่สุด การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนาตามหลักบุญกิริยาวัตถุจึงเป็นการพัฒนาจิตใจอย่างเป็นขั้นตอน มีความสัมพันธ์สืบเนื่องกันจากระดับที่บุคคลสามารถทำได้โดยง่าย ไปถึงระดับที่ต้องอาศัยความเพียรอย่างแรงกล้า บุคคลผู้สามารถเจริญสมาธิภาวนาจนใจสงบแน่วแน่ควรแก่การงานนั้น จิตใจของบุคคลนั้น ต้องได้รับการ

⁴ ธนิต อยู่โพธิ์, *ตำนานเทศน์มหาชาติและแหล่งเครื่องเล่นมหาชาติ*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศิวพร, 2514), หน้า 235.

⁵ ขุ.ชา. (ไทย) 28/22/447.

⁶ ศึกษาธิการ, กรม, *มหาเวสสันดรชาดก ฉบับ 13 กัณฑ์*, พิมพ์ครั้งที่ 12, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2531), หน้า 123.

ฝึกฝนในชั้นการให้ทานและการรักษาศีลเพื่อขจัดความโลภ ความโกรธ และความหลง อันเป็นรากเหง้าของอกุศลมาเป็นอย่างดี ซึ่งถ้าบุคคลไม่สามารถชำระศีลอันเป็นการบำเพ็ญเพียรทางกายให้บริสุทธิ์ ก็ไม่อาจจะยังสมาธิภาวนาให้เกิดและไม่อาจจะบรรลุฌาน วิปัสสนา (ญาณ) มรรค และผลใด ๆ ได้ทานในระดับปัจเจกบุคคล จึงเป็นไปเพื่อขจัดความโลภ ความโกรธ และความหลง อันเป็นเหตุเกิดแห่งอกุศล ส่วนทานในระดับสังคม เป็นหลักปฏิบัติการฝึกจิตใจให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักการแบ่งปัน ไม่แก่งแย่ง ซึ่งดีซึ่งเด่น ไม่ก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาท เป็นเหตุสร้างความบาดหมางให้แก่คนในสังคม เมื่อทุกคนรู้จักการให้แก่ผู้อื่น ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก และทุกคนจะรู้สึกถึงความปลอดภัยในชีวิต การงานและการใช้ชีวิตที่ไม่ต้องหวาดระแวง ย่อมนำมาซึ่งความสุขทั้งต่อตนเองและสังคม นอกจากทานในระดับสังคมหรือประโยชน์ต่อผู้อื่นแล้ว ในระดับที่สูงขึ้นไป สำหรับผู้มีความเสียสละเพื่อสังคมอย่างยอดเยี่ยม ทานยังเป็นคุณธรรมสำหรับการสร้างบารมี⁷

การที่คนไทยคุ้นเคยและได้ยินได้ฟังการเทศน์มหาเวสสันดรชาดก เป็นประจำบ่อย ๆ ย่อมทราบถึงหลักธรรมที่ปรากฏในมหาเวสสันดรชาดก ถ้าสามารถนำเอาหลักธรรมและข้อคิดเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต การวิเคราะห์เรื่องพระเวสสันดรชาดกนี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่ามนุษย์แต่คนนั้น ควรที่จะต้องปฏิบัติตนอย่างไร ควรจะใช้ชีวิตในทางใด และควรปฏิบัติตนต่อผู้อื่นกับสังคมแบบไหน อะไรคือหลักแหล่งในความประพฤติกของมนุษย์ที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งในประเด็นเหล่านั้น เวสสันดรชาดกได้ให้คำตอบเอาไว้อย่างครบถ้วน ด้วยการนำเสนอแบบบุคลาธิษฐาน คือ การยกเอาตัวละครที่ปรากฏในเรื่องพระเวสสันดรชาดกดังที่กล่าวมา ทั้งนี้ก็เพื่อให้เห็นเป็นซึ่งธรรมาธิษฐานเชิงหลักธรรมที่แทรกอยู่กับบทบาทในแต่ละตัวละคร ซึ่งล้วนแต่เป็นแบบฉบับอย่างดี ที่ให้เกิดการเลียนแบบได้ในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมทั้งสิ้น เช่น บิดามารดากับบุตร สามีกับภรรยา กษัตริย์กับประชาชน เพื่อนกับเพื่อน เป็นต้นพฤติกรรมจากตัวละครในเรื่องพระเวสสันดรชาดก ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นกับวิถีชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะพุทธศาสนิกชนนั้นนิยมฟังเทศน์มหาชาติ เพราะลักษณะเด่นของเรื่องพระเวสสันดรชาดกคือการบำเพ็ญทานบารมี ที่ส่งผลให้ผู้ฟังเกิดความศรัทธา และแทรกความคิดสร้างสรรค์ ที่ดีงามอัน

⁷ พระรื้อพงศ์ อาจิณฺณธมฺโม พระครูสมิ์หิณฺโชติ จิรธมฺโม, ทรงศักดิ์ พรหมดี, **ศึกษาวิเคราะห์การบำเพ็ญทานบารมีของพระเวสสันดรในเวสสันดรชาดก**, วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2564), หน้า 175-187.

เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป และนอกจากนี้ก็ยังได้เห็นตัวละครที่เป็นแบบอย่างอยู่ 2 แบบอย่าง คือ แบบอย่างทางโลกและแบบอย่างทางธรรม ชุชกนั้นคือแบบอย่างทางโลก ส่วนพระเวสสันดร คือแบบอย่างทางธรรม ผู้ใดที่ต้องการเอาตัวให้รอดในทางโลกอาจจะเอาแบบอย่างจากชุชก เพราะชุชกมีสิ่งที่น่าสนใจ คือเป็นผู้หมั่นเพียร รู้จักอดออม มัธยัสถ์ มีไหวพริบ เอาตัวรอดจากอันตราย แม้จะขอกุมารและกุมารีทั้ง 2 ก็ยังรู้จักในกาลเวลาอันควร ส่วนผู้ที่ต้องการเอาตัวรอดในทางธรรมนั้น ควรเอาเยี่ยงอย่างจากพระเวสสันดร⁸

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในเวสสันดรชาดกในสังคมไทยปัจจุบัน” สำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอในบทความนี้มี 3 ข้อ คือ

- 1.2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาของเวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
- 1.2.2 เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในเวสสันดรชาดก
- 1.2.3 เพื่อการประยุกต์ใช้หลักธรรมที่ปรากฏในเวสสันดรชาดกในสังคมไทยปัจจุบัน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยแบบการวิจัยเชิงเอกสาร

1.3.1 ขอบเขตด้านเอกสาร

1) เอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500 พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม มหามกุฏราชวิทยาลัย และอรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2) เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) ศึกษาจากหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์งานวิจัย บทความ เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อันเป็นผลงานของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

⁸ พระสุกฤษี โสธโร, จักรพรรณ วงศ์พรพรัตน์, จรัส ลีกา, อุทัย กมลศิลป์, สุรพันธ์ สุวรรณศรี, การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก, วารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม, ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563), หน้า 1-13.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษา เวสสันดรชาดกที่ปรากฏในคัมภีร์ ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในเวสสันดรชาดก และเสนอแนวทางประยุกต์ใช้หลักธรรมที่ปรากฏในเวสสันดรชาดกในสังคมปัจจุบัน

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าประวัติความเป็นมาและสาระสำคัญของมหาเวสสันดรชาดก พบว่าเวสสันดรชาดก เป็นวรรณคดีพุทธศาสนาที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปบางครั้งนิยมเรียกว่ามหาชาติ เนื่องด้วยเป็นเรื่องของ พระโพธิสัตว์ เมื่อเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร เป็นชาดกเรื่องสุดท้ายในจำนวน 547 พระเวสสันดรโพธิสัตว์ นับเป็นพระชาติที่ 10 ในทศชาติชาดก ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องอยู่ในพระไตรปิฎก เล่มที่ 28 ชาดกเรื่องนี้มีความมุ่งหมายที่จะแสดงให้เห็นถึงการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ว่า ได้ทรงบำเพ็ญบารมีชั้นสูงสุดที่เรียกว่าปรมัตถบารมี เมื่อสิ้นชาตินี้แล้วก็ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าต่อไป ในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม โปรดให้ประชุมนักปราชญ์แต่งกาพย์มหาชาติ ใช้คำประพันธ์ประเภทร้อยยาว มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้เทศน์อธิบายความ แต่เนื้อความมีความยาวเกินไป จึงไม่สามารถเทศน์ให้จบได้ภายใน 1 วัน นักปราชญ์ราชบัณฑิตจึงแต่งมหาชาติขึ้นใหม่ โดยแต่ละท่านพยายามจะให้กัณฑ์ของตนเป็นส่วนที่ดีที่สุด

ในมหาเวสสันดรชาดกทั้ง 13 กัณฑ์นั้นนอกเหนือจากหลักการบำเพ็ญทานบารมีแล้วยังมีหลักธรรมที่ปรากฏอีกมากมาย ดังนั้นผู้วิจัยศึกษาหลักธรรมอื่นๆที่ปรากฏในมหาเวสสันดรชาดก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) กัณฑ์ทศพร หลักธรรมที่ปรากฏคือ หลักกฏแห่งกรรมและหลักความไม่ประมาท 2) กัณฑ์หิมพานต์ หลักธรรมที่ปรากฏคือ หลักการให้ทาน หลักขราวาสธรรม 4 และหลักอชิปไตย 3 3) กัณฑ์ทานกัณฑ์ หลักธรรมที่ปรากฏคือ หลักพรหมวิหาร 4 หลักทิส 6 และหลักสังคหวัตถุธรรม 4) กัณฑ์วนประเวสน์ หลักธรรมที่ปรากฏคือ หลักสันโดษ และหลักมิตรแท้-มิตรเทียม 5) กัณฑ์ชูชกหลักธรรมที่ปรากฏคือ หลักศีล 5 และหลักกฏแห่งกรรม 6) กัณฑ์จุลพน หลักธรรมที่ปรากฏคือ หลักความไม่ประมาท และหลักกาลามสูตร 7) กัณฑ์มหาพน หลักธรรมที่ปรากฏคือ หลักศีล 5 ข้อที่ 4งดเว้นจากการกล่าวมุสาวาท 8) กัณฑ์กุมาร หลักธรรมที่ปรากฏคือ กตัญญูกตเวที และหลักพรหมวิหารธรรม 9) กัณฑ์มัทรี หลักธรรมที่ปรากฏคือ หลักโศคล 3 และหลักสังเวคปริกิตตนปาฐะ 10) กัณฑ์สักกบรรพ หลักธรรมที่ปรากฏคือ หลักขราวาสธรรม และหลักอชิสฐานธรรม 11) กัณฑ์มหาพรหม หลักธรรมที่ปรากฏคือ หลักอกุศลมูล 3 และหลักโภชนมัตตัญญูตา 12) กัณฑ์ฉกษัตริย์ หลักธรรมที่ปรากฏคือ หลักอภัยทาน และ 13) กัณฑ์นครกัณฑ์ หลักธรรมที่ปรากฏคือ หลักสาราณียธรรม 6

จากการศึกษาวิเคราะห์ถึงการศึกษหลักธรรมที่ปรากฏในเวสสันดรชาดกในสังคมปัจจุบันโดยผู้วิจัยได้ ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาใช้หลักธรรมที่ปรากฏในเวสสันดรชาดกในสังคม

ปัจจุบัน ถ้าพุทธศาสนิกชนดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ ไม่ประมาทในชีวิต ทุกคนทราบว่า สิ่งไหนมีประโยชน์ต่อร่างกาย สิ่งไหนให้โทษต่อร่างกาย และเห็นคุณค่าของร่างกายและดูแล สุขภาพร่างกายของตนเอง ตลอดจนถึงรู้จักใช้ร่างกายของตนเองทำความดีจะช่วยพัฒนาจิตใจ ทำให้เรามีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันไม่อิจฉาริษยาผู้อื่น มีจิตใจที่เป็นกุศล เมื่อมี อารมณ์โลก โกรธ หลง ก็สามารถระงับได้ และมีเข้าใจในสังขารของชีวิตดำเนินชีวิตอย่างไม่ ประมาท ทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างสงบ ทุกคนต่างปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ไม่สร้าง ความเดือดร้อนให้ตนเองและผู้อื่น เมื่อใครทำผิดก็ให้อภัยซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีเป็นที่ตั้ง สังคมมีความเข้มแข็ง ปัญหาทางครอบครัวลดน้อยลงและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

5. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

6. สรุป

ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา พระพุทธศาสนาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญและมี อิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยทั้งยังมีกลมกลืนเข้ากันกับขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทย อย่างสอดคล้องลงตัว ซึ่งหลักการดังกล่าวนั้นสะท้อนให้เห็นได้จากการที่คนไทยนำเอาหลักธรรม คำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติและได้มีการนำเอาเรื่องราวของบุคคลต่าง ๆ ที่ ปรากฏในชาดกทางพระพุทธศาสนามาเป็นต้นแบบ ในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะพระโพธิสัตว์ เวสสันดรจากเรื่องเวสสันดรชาดก ที่กล่าวถึงพระเวสสันดรที่ทรงบำเพ็ญทานบารมี เป็นตัวอย่างที่ ดีในการให้ทาน ทำให้คนไทยรู้จักการให้ทาน เสียสละ แบ่งปัน มีน้ำใจไมตรีโอบอ้อมอารี

เอื้อเพื่อเอื้อแต่ต่อกัน ทำให้เกิดความรักความสามัคคี ที่ตั้งงามในสังคมไทย (Thanit Yo Pho, 2514 : 235) เวสสันดรชาดกนี้นับเป็นชาติที่ 10 ในทศชาติชาดก ซึ่งมีเนื้อความปรากฏในพระไตรปิฎกเล่มที่ 28 คือ พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกายชาดก นิบาตที่ 22 (Tipitaka, 28/22/447.) ชื่อ “มหานิบาตชาดก”

ชาดกเรื่องมหาเวสสันดรชาดกมีที่มาจากเหตุการณ์ครั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จไปโปรดพุทธบิดาและพระประยูรญาติที่กรุงกบิลพัสดุ์ บรรดาพระประยูรญาติไม่ปรารถนาจะทำความเคารพพระพุทเจ้า ด้วยทรงคิดว่าพระพุทของค์ทรงมีพระชนมายุ่น้อยกว่า พระพุทของค์ทรงทราบความคิดของ เหล่าพระประยูรญาติ จึงทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์โดยเสด็จขึ้นสู่สรวงสวรรค์แล้วปล่อยให้ฝูงนลของธูลี พระบาทตกลงสู่พระเศียรของพระญาติทั้งหลาย พระประยูรญาติจึงได้ละทิฐิแล้วถวายบังคมพระพุทเจ้า ขณะนั้นได้เกิดฝนโบกขรพรรษก็ตกลงท่ามกลางสมาคมพระภิกษุทั้งหลายเห็นเป็นอัศจรรย์จึงกราบทูล ถามพระพุทเจ้า พระพุทของค์ตรัสว่า ฝนชนิดนี้เคยตกต้องแก่พระประยูรญาติของพระองค์มาครั้งหนึ่ง แล้วในอดีต แล้วทรงแสดงธรรมเรื่องมหาเวสสันดรชาดกหรือเรื่องมหาชาติแก่พระภิกษุเหล่านั้น มหาเวสสันดรชาดกนี้มีลักษณะเนื้อเรื่อง เนื้อหาสาระมีคุณค่าทั้งต่อการดำเนินชีวิตทั้งยังมีคุณค่า ความงามด้วยการร้อยเรียงภาษาโดยได้มีการแต่งขึ้นเพื่อให้เทศน์มหาชาติ เป็นลักษณะการร้อย ที่เรียกว่า ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก เนื่องจากร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดกเป็นชาดกเรื่องใหญ่ที่สุด เป็นชาติที่พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดรซึ่งเป็นพระชาติสุดท้ายก่อนจะประสูติเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ แล้วเสด็จออกผนวชได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นเรื่องราวในพระชาติที่เป็นพระเวสสันดรได้ทรงบำเพ็ญทานบารมี ครบทั้ง 10 ประการ โดนเฉพาะอย่างยิ่ง ทานบารมี ซึ่งทรงบริจาคบุตรทาน คือ บริจาคพระชาติ พระกัณหา และพระนางมัทรี จึงเป็นชาติที่สำคัญและยิ่งใหญ่ เรียกว่า “มหาชาติ” หรือ “มหาเวสสันดรชาดก” เวสสันดรชาดก จึงจัดเป็นวรรณคดีทางพุทธศาสนาที่สำคัญ เพราะดีพร้อมทั้งเนื้อหาศิลปะการ ประพันธ์ กวีใช้สำนวนโวหารประณีตลึกซึ้งและมีคุณค่ามากทั้งในด้านอักษรศาสตร์ สังคมวัฒนธรรมและ คติธรรม ด้วยเหตุนี้ เวสสันดรชาดก จึงมีความสำคัญประดุจเพชรเม็ดงามที่สามารถนำไปประยุกต์เข้ากับชีวิตประจำวันได้ทุกระดับ นอกจากนี้พุทธศาสนิกชนยังนับถือกันมาแต่โบราณว่า ผู้ใดได้ฟังเทศน์มหาชาติจะได้ผลานิสงส์มากจึงเกิดเป็นประเพณีมีเทศน์มหาชาติกันเป็นประจำทุกปี และถือกันอีกว่าต้องฟังให้จบในวันเดียว จึงจะได้านิสงส์แรง ความนิยมนี้มีมาตั้งแต่ครั้งสุโขทัยจนถึงปัจจุบันเวสสันดรชาดกมีความสำคัญที่สัมพันธ์ กับความเชื่อพื้นฐานของคนในสังคมคือ มหาเวสสันดรชาดกทั้ง 13 กัณฑ์ นั้น แต่ละกัณฑ์ก็จะมีกรอธิบาย เรื่องราวของการบำเพ็ญบารมีและหลักธรรมต่าง ๆ ของพระโพธิสัตว์เวสสันดรต่างวาระและโอกาสเป็นความเชื่อที่ปรากฏในนามว่า พระเวสสันดร คือ พระโพธิสัตว์ที่เสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร เพื่อบำเพ็ญเพียรบารมีอันยิ่งใหญ่ และเชื่อว่าช่างปัจจัย

นาเคนทร์ช่างเฟือกเพศผู้มีอำนาจพิเศษอยู่ที่ใดก็จะทำให้แผ่นดินตองตามฤดูกาล มีความอุดมสมบูรณ์

สรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในเวสสันดรชาดกในสังคมปัจจุบัน” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1) ควรมีการนำเอาทศชาติสุดท้ายของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์นำเสนอในสื่อ
2) ควรมีการส่งเสริมให้สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาพระพุทธศาสนาประยุกต์

3) ควรเทศน์มหาเวสสันดรชาดก และอธิบายการประยุกต์ใช้หลักธรรมที่ปรากฏในเวสสันดรชาดกในสังคมไทยปัจจุบัน และความสำคัญของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในยุคปัจจุบัน

2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

3) ควรมีการศึกษาวิเคราะห์เหตุผลที่ทำให้วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้รับความนิยมน้อยลง

เอกสารอ้างอิง

ธนิต อยู่โพธิ์. **ตำนานเทศน์มหาชาติและแหล่งเครื่องเล่นมหาชาติ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คิวพร, 2514.

พระราชวังค์ อาจิณฺณธมฺโม พระครูสมิ์หิธนโชติ จิรธมฺโม, ทรงศักดิ์ พรมีดี. **ศึกษาวิเคราะห์การบำเพ็ญทานบารมีของพระเวสสันดรในเวสสันดรชาดก**.วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา. ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2564).

พระสุกรี ยโสธโร, จักรพรรณ วงศ์พรพวัฒน์, จรัส ลีกา, อุทัย กมลศิลป์, สุรพันธ์ สุวรรณศรี. **การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก**.วารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563).

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ประยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด 2553.

ศึกษาธิการ, กรม. **มหาเวสสันดรชาดก ฉบับ 13 กัณฑ์**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว, 2531

